УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

30. мај 2016.

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Датум и орган који је именовао комисију

Одлуком број 1095/1 од 27. априла 2016, Наставно–научног већа Филолошког факултета Универзитета у Београду образована је комисија за преглед и оцену докторске дисертације коју је мр Драгана Јовановић предала под насловом „Функције савремених медија у унапређењу библиотечко-информационе делатности: упоредна анализа искустава у Србији и Француској“.

2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:

1. Проф. др Гордана Стокић Симончић
   Ужа научна област Библиотекарство – Историја књиге и библиотека, у звање редовног професора изабрана 21. јануара 2015. године, на Филолошком факултету Универзитета у Београду.
2. Проф. др Жељко Вучковић
   Ужа научна област библиотечке науке, у звање редовног професора изабран 9.11.2011. године, запослен на Педагошком факултет у Сомбору, Универзитета у Новом Саду
3. Проф. др Зорица Томић
   Ужа научна област комуникологија са културологијом, у звање редовног професора изабрана 2011. године, на Филолошком факултету Универзитета у Београду

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

1. Име, име једног родитеља, презиме:

Драгана, Драган, Јовановић

2. Датум рођења, општина, република:

27. 4. 1977, Нови Сад, Република Србија

3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе:

28. 6. 2010, Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду, тема: «Компаративна и контрастивна анализа глагола и глаголских облика у Мопасановој приповеци *Госпођица Фифи* и њеним српским преводима».

4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука:

Магистар филолошких наука

III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
Навести кратак садржај са назнаком броја страна поглавља, слика, шема, графикона и сл.

Докторска дисертација укупног обима 260 страница састоји се од увода, три поглавља и закључка, са додатим резимеом (на српском и француском језику) и списком коришћене литературе и извора. Проблематика је организована у тематске целине према следећем распореду: Увод (стр. 18-25); 1. Библиотека у свету модерних комуникација (стр. 27-98); 2. Библиотеке и библиотекари у актуелним културним околностима: на примеру Француске и Србије (стр. 99-186); 3. Однос према савременим медијима: ставови библиотекара у Француској и Србији (стр. 187-223); 4. Прилог изградњи комуниколошког модела у библиотечко-информационој делатности Србије (стр. 224-235); Закључак (стр. 236-248); Извори и литература (249-259).

Предмет истраживања на тему „Функције савремених медија у унапређењу библиотечко-информационе делатности: упоредна анализа искустава у Србији и Француској“ јесте, с једне стране, библиотека као медиј, и са друге стране, употреба савремених медија у унапређењу библиотечко-информационе делатности. При томе се под савременим медијима подразумевају првенствено медији који функционишу посредством интернета, нарочито веба 2.0. Овако дефинисан предмет истраживања се сагледава: 1) са медиолошког аспекта, што значи да се анализира функционисање саме библиотеке као медија; 2) са аспекта употребе савремених медија у библиотекама ради унапређења библиотечког пословања и организације рада; и 3) с обзиром на допринос који савремени медији дају промовисању библиотека, у циљу повећања њихове видљивости и оснаживања њихове улоге у друштву. Истраживање је засновано на испитивању теоријских концепата значајних за ову тему, у првом делу, и на компаративној анализи искустава у библиотекарству Француске и Србије, у другом делу, са циљем да се понуди модел креативне употребе медија и нова комуникациона парадигма библиотеке, заснована на француским примерима.

Француска искуства изабрана су као релевантна, с обзиром на то да потичу из средине у којој је развијена медиолошка мисао, од филозофа, социолога и теоретичара културе Жана Бодријара до Режиса Дебреа, утемељивача концепта и теорије медиологије; средине која има разгранату и богату библиотечку мрежу и значајне културне институције, и сматра се традиционалним обрасцем напредне културне политике. Овај избор се темељи и на уверењу да француске библиотеке у већој мери, и на организованији начин користе предности савремених медија у унапређењу својих функција, имајући у виду да је Француска земља која је у готово свакој историјској епохи од ренесансе наовамо предводник културних и друштвено-политичких збивања, у којој је развијен критички дух и аналитичка мисао, у комбинацији са прогресивним ставовима. Претпоставка је да искуства из земље каква је Француска – где постоји дуга историја развоја и библиотека и медија, у којој је у 16. веку први пут у свету уведена институција обавезног примерка, где је и теоријска мисао која разрађује ове два концепта утемељена и развијена – могу послужити као узор за библиотекарство у Србији, која у многим сегментима, па и овом, тежи приближавању европским вредностима и принципима.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Обрада теме подразумевала је и теоријско и емпиријско истраживање, те условила примену више метода, техника и одговарајућих истраживачких инструмената. Коришћене су методе посматрања, теоријске анализе, историјска метода, емпиријска неексперименталне метода (*survey*), анализа садржаја, као и дескриптивна и компаративна метода. Од инструмената су коришћени упитник уз одговарајуће скале процене, као и интервју. Примена компаративног метода у библиотекарству логичан је израз настојања да се ова струка у једној земљи унапреди, на основу поређења са библиотекарством у другој земљи (или земљама), чији би модели и парадигме могли допринети развоју професије.

При изради дисертације коришћена је стручна библиотекарска али и комуниколошка и културолошка литература, те извештаји о раду библиотека, закони и други правни акти који се односе на домен културе и библиотечко-информационе делатности двеју земаља. Драгоцена полазишта пружила је магистарска теза Милене Драгићевић Шешић, у којој је детаљно анализиран француски културни модел; Зорана Вранеш је упоредним приступом анализирала културну политику, између осталих, и у Србији и Француској. О библиотеци као медију први је писао Џеси Хок Шир, који је у теоретском смислу разрадио појам библиотеке као медија комуникације; сагледавању ове проблематике знатно је допринео француски филозоф Режис Дебре, одређујући библиотеку као медиј чији је приоритетни задатак културна трансмисија, односно преношење информација и знања кроз време. Коришћена француска литература по први пут нам представља неке од француских медиолога и комуниколога, као и нама готово непознате теоретичаре библиотекарства. У Француској је у поседњих десет година често обрађивана тема промоције библиотека путем друштвених мрежа, што је једна од функција нових медија у библиотекарству. Констатован је недостатак стручне литературе са том тематиком у Србији, због чега је француска пракса још драгоценија.

У уводу дисертације дефинишу се предмет и циљеви, методе и технике истраживања, те представља структура рада.

У првом поглављу, *Библиотека у свету модерних комуникација*, широко се разматра улога библиотеке у савременом друштву, концепт електронске, дигиталне и хибридне библиотеке, специфичности библиотеке као медија, али и специфичности интернета и веба 2.0 као нових медија – за себе и у интеракцији са библиотекама. Разматрају се заједничка интелигенција и култура учествовања као темељи концепта 2.0. те ризици и дилеме које носи њихова примена у библиотекама. Истичући да: 1. културна институција каква је библиотека, нарочито када је реч о националним и високошколским библиотекама, ризикује да наруши свој идентитет експериментишући са Фејсбуком, Твитером, Јутјубом и сличним платформама, и 2. постоји очигледан несклад између установе која је стожер културе у институционалном смислу, и алата за дистрибуцију баналних сегмената свакодневице, докторанткиња закључује да будућност библиотека зависи од тога колико разумеју логику савремених медија.

У другом поглављу, *Библиотеке и библиотекари у актуелним културним околностима: на*

примеру Француске и Србије, библиотеке у две земље сагледане с обзирим на заступљени културни модел. Ослањајући се на поделу Милене Драгићевић-Шешић, докторанткиња представља шест модела културне политике, који су уобличени на основу заједничких карактеристика: либерални, парадржавни, државни бирократско-просветитељски, државни престижно-просветитељски, национално-еманципаторски и регионално/језички/етнички дефинисани модели. Према канадским ауторима Харију Хилман Шартрану и Клер Маккафи, у оквиру прва четири модела држава има различите улоге, које су именоване као фацилитатор, патрон, инжењер и архитекта. У Француској се развио државни престижно-просветитељски модел културне политике, у којем држава фигурира као *архитекта*, а он се доживљава „не само као кључни чинилац националног идентитета већ и као онај део одговорности и послова државе који су од пресудног значаја за имиџ и престиж земље у свету.“ У Србији је, међутим, престао да постоји државни бирократско-просветитељски модел, а није изграђен нови, због чега се говори о транзиционом моделу културне политике. У оквиру два наведена модела разматра се положај библиотека и библиотекара, а потом анализира пракса коришћења савремених медија. Поглавље се завршава компаративним освртом на културни модел и специфичну улогу савремених медија у библиотекама Француске и Србије.

Емпиријско истраживање је великим делом засновано на непосредним искуствима стеченим током студијског боравка у Паризу, у мају и јуну 2015. године, у оквиру програма француског министарства културе за занимања у култури под називом „Profession culture“, и разговорима са француским експертима у домену комуникације у библиотекама. Представљена је пракса: Националне библиотеке Француске (*Bibliothèque nationale de France – BnF*) у Паризу, Јавне

истраживања у оквиру рада на докторској дисертацији

Употреба савремених медија у промоцији библиотеке: ставови запослених у Библиотеци Матице српске / Драгана Д. Јовановић. – Рад прихваћен за објављивање у Читалишту: научном часопису за теорију и праксу библиотекарства, број 29 (новембар 2016). – 18 страница.

Стручни преводи:

Нилам Прасад, „Удруживање фондова библиотека, архива и музеја ради бољег информисања корисника", Годишњак Библиотеке Матице српске за 2011 (2012): 170-176.

Силви Лисицки, прир., "Читаоцу треба помоћи у овим новим околностима", Вести : гласило Библиотеке Матице српске, год. 21, бр. 81 (2012): 16-17.

Ив Аликс, „Метаморфоза библиотекара", Вести : гласило Библиотеке Матице српске, год. 21, бр. 81 (2012): 17-18.

Силви Лисицки, „Отворени архиви", Вести : гласило Библиотеке Матице српске, год. 23, бр. 89 (2014): 18-19.

Лионел Морел, „Неподношљива лакоћа Твитера и његове последице у библиотекама", Вести : гласило Библиотеке Матице српске, год. 24, бр. 95 (2015): 14-16.

Стручна редактура превода:

Доминик Вари, „Револуционарне конфискације", Читалиште, 27 (2015): 92-105.

Навести називе радова, где и када су објављени. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду о томе.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Резултати истраживања на тему „Функције савремених медија у унапређењу библиотечко-информационе делатности: упоредна анализа искустава у Србији и Француској" могу се оценити као актуелни и иновативни:

- Идући од општег ка посебном, од глобалних информационо-комуникационих трендова преко студија случаја у Француској и Србији до дефинисања комуниколошке парадигме као суштински значајне за напредовање (српских) библиотека, рад пружа увид у један специфични аспект библиотечеке делатности.
- Компаративна истраживања у српском библиотекарству изузетно су ретка, те систематични напор да се сучеле две праксе, два културна модела унутар којих функционише библиотечко-информациони систем, представља пионирски подухват.
- Насупрот либералном културном моделу, у ком је улога државе незнатна, а институције културе, културни пројекти и програми препуштени невладином сектору или тржишту, на примеру Француске може се пратити један успешан културни модел у којем је држава задржала значајну улогу. За српске библиотеке и библиотекаре у периоду транзиције, овај модел има посебан значај, јер је држава одувек имала значајну улогу у развоју културе. Један вид државног културног модела разорен је у протеклих 25 година, а алтернативе које се нуде, фаворизујући либерални модел, узрокују велике и лако уочљиве тешкоће у функционисању укупног културног простора. Иностранa искуства драгоцена су у процесу изградње новог културног модела у Србији.
- Савремени медији не представљају технологију, него дух, начин живота и сагледавања реалности, па следствено томе и начина учења, образовања, економских, социјалних и других односа. Новина коју су са собом донели медији засновани на дигиталним технологијама јесте шанса за успостављање и доследно спровођење новог модела односа у библиотекарству, који би

се могао назвати *комуниколошка парадигма библиотека*, с обзиром на то да подразумева парцитипативни концепт учешћа, инетрактивности, креативности, ублажавање па и брисање разлика између библиотекара и корисника. Он подразумева фокус на корисника, на његове потребе и захтеве, које он „гласно“ изражава и спреман је да поводом њих остварује комуникацију, како са библиотеком тако и са другим корисницима или деловима јавности. Један од најважнијих закључака произашлих из анализе француских искустава упућује на то да француски библиотекари сваку своју професионалну активност доживљавају као односе с јавношћу, директно или посредно; у том смислу и библиотечки каталог је алат за односе се јавношћу. Овакав приступ библиотекарском позиву и остваривању мисије коју тај позив имплицира, подразумева комуникацију као темељ сваке библиотекарске активности. Медијски посредовано друштво у којем живимо и не пружа могућност за другачији приступ.

- Жељени модел за унапређење библиотекарства превазилази оквире библиотечко-информационе делатности и захтева шири друштвени приступ, обухватајући стратешки одређене циљеве у свим сегментима културног, образовног и пословног система на државном нивоу. Мера у којој ће савремено друштво мењати свој став према библиотекама јесте мера користи коју то друштво има од библиотека.

- За реалну примену оваквог модела нужно је превазилажење *дигиталног јаза* на генерацијском плану, али и са аспекта односа институције или пословног сектора и појединца.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

НАПОМЕНА: Навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Докторска дисертација мр Драгане Јовановић написана је у складу са одобреном пријавом теме и представља самостално и оригинално остварење, које својим научним резултатима може значајно да допринесе практичном и теоријском развоју библиотекарства у Србији. Кандидаткиња је, пишући дисертацију, спретно комбиновала своје филолошко образовање, уз рад стечено новинарско и библиотекарско умеће те информационо-комуникационе вештине, са модерним сензибилитетом и изразитом способошћу аналитичко-синтетичких сагладавања. Дисертација је написана узорним научним стилом, методолошки је добро заснована и конзистентна.

Истраживање на тему „Функције савремених медија у унапређењу библиотечко–
-информационе делатности: упоредна анализа искустава у Србији и Француској“ обухватило је све најважније аспекте примене савремених медија у библиотекама, те указује на потребу преиспитивања улоге савремених медија у другим областима друштвеног живота, као што су

X **ПРЕДЛОГ:**

На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:

По своме обухвату и обради теме која на српском простору до сада није обрађивана, докторска дисертација „**Функције савремених медија у унапређењу библиотечко-информационе делатности: упоредна анализа искустава у Србији и Француској“** представља несумњив допринос теорији и пракси библиотекарства, те Комисија предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета да дисертацију прихвати, а кандидаткињу мр Драгану Јовановић позове на усмену одбрану.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1.

2.

3.